

Dömös – Visegrád kirándulás 2018. október 4.

EZÜSTNET Egyesület

Az Egyesület 16 fős csoportja autóbuszos kirándulást tett Dömösre (prépostság romjai, rekonstruált altemplom) és Visegrádra (királyi palota, fellekvár), kihasználva a kellemes nyárutó napsugaras időjárását.

Dömös, az önálló kormányzású országrész, a dukátus területe: hercegi tulajdon, ahol Álmos herceg (1070-1129) a korábbi királyi palota mellett prépostságot és káptalant alapít. A Szent Margit tiszteletére épített Dömösi prépostság felszentelésén (1108) részt vesz Kálmán király is, az eseményt a Képes Krónika képekben is megörökíti. Egyes leírások szerint Álmos herceg merényletet akar elkövetni a testvére, a király ellen a monostor területén, míg mások szerint ezzel csak a herceget vádolják meg ellenségei a király előtt. A király el akarja fogatni Álmos herceget, de a főemberek lebeszélnek erről, így kíséretet ad mellé, akik minden lépését figyelik. Álmos rövidesen Passauba szökik és V. Henrik német-római császártól kér segítséget a trón megszerzéséhez (1113).

Kálmán meglegelei öccse folyamatos szervezkedését, elfogatja Álmost, valamint annak fiát, a 7 éves Béla herceget (a későbbi II. Béla királyt) és megvakíttatja őket. Ezután Álmos herceget Dömösre viszik az általa alapított monostorba, ahol a vakság sötétségében tengeti napjait. Amikor Kálmán király közeledni érzi halálát, hogy fiának – II. Istvánnak – a trónt biztosítsa, udvaroncát Dömösre küldi azzal a paranccsal, hogy ölje meg Álmos herceget, ez nem következik be, útközben leesik a lóról, nyakát szegi.

Könyves Kálmán halála után, a fia, II. István lesz a király. Álmos herceg Bizáncba szökik, még egyszer megpróbálkozik a trón megszerzésével, de ezúttal sem jár sikerrel, idegenben hal meg. Álmos fiát, a vak kis Bélát a pécsváradi apátságba rejtegetik. Az uralkodó II. István, királyi rokonhoz méltó ellátást biztosít neki és feleségül kéri Béla számára I. Uros szerb nagyzsupán leányát, Ilonát. II. István fiúörökös nélkül hal meg, a trónon II. Vak Béla követi, akinek uralkodása alatt befejeződik a Dömösi prépostság építése (1138), melyet a király gazdag adományokkal lát el. A következő viharos évszázadok során a Dömösi prépostsági épületeket többször lerombolják, lakatlanná válik a monostor.

Gróf Erdődy Ádám nyitrai püspök, dömösi prépost a romok köveiből építteti fel barokk stílusban Dömös ma is látható templomát. Az elpusztult épületek helyén Gerevich László (1911-1997) régész, művészettörténész, akadémikus végeztet átásokat.

A régészeti feltárások során megtalálják a XI. századi forrásokban többször is szereplő hosszú, téglalap alakú királyi palota falmaradványait, rábukkannak a prépostsági templom alapfalaira. Az ásatás során a prépostsági templom megemelt szentélye alatt rátalálnak a XI. századi templom viszonylag épségben fennmaradt altemplomára, melynek régészeti feltárása megkezdődik (1977). A rommaradványok az ásatások során előkerült és a korábban már múzeumokba szállított kőfaragványok lehetővé teszik az altemplom hiteles rekonstrukcióját, melyet az Országos Műemléki Felügyelőség végez, a nagy munka befejeződik (1989). A Dömösi prépostság romjai a visegrádi Mátyás Múzeum kezelésébe kerülnek. Az altemplomba az egykori szentély padlójába helyezett üvegeken keresztül szűrődik le a természetes fény, a napsütés misztikus színekben fürdeti a rekonstruált helyiséget. A hajdani kéttornyú, háromhajós, félköríves szentélyekkel záródó román stílusú templomnak, a déli oldalán álló egykori királyi palota, és a prépostság épületének napjainkra csak alapfalai maradnak meg.

Visegrád, a királyi székhely: IV. Béla király (1235-1270) a felesége, Laszkarisz Mária királyné ékszereinek eladásából befolyt összegből a tatárdúlás után felépíti a domb tetején (328 m) a jól védhető Fellekvárat.

V. István dédunokája, az Anjou-házból származó I. Károly (Róbert) király (1308-1342) székhellyé teszi, pompás gótikus palotát építtet, ezt a Hunyadi-házból származó I. Mátyás király (1458-1490), az Igazságos reneszánsz stílusban kibővíti. Visegrádon jön létre I. Károly magyar, III. Kázmér lengyel és Luxemburgi János cseh király találkozója (1335), amelyen a vitás ügyeket

rendezik.

Itt őrzik a Szent koronát évtizedekig (1310-1440), (1446-1523). Visegrád török kézre kerül (1529), Lotaringiai Károly csapatai felszabadítják (1686), a törökök felgyújtják a települést, felrobbantják a várrendszert, a megmaradt részt a kurucok elleni védekezésül I. Lipót király romboltatja le (1702). A település az 1700-as évek közepe táján németekkel népesül be. Az országgyűlés (1871) határozatot hoz a történelmi értékű építmények feltárásáról, helyreállításáról. A látogatható Fellegvár és Alsóvár, a Mátyás Király Múzeumban megtekinthető palotaátadások ma a város fő nevezetességei, a királyi palota rekonstrukciója megvalósul (2000).

A királyi házat palotává I. Nagy Lajos építteti, új palotaépületek, pénzverde, kápolna emelésével, magánháznak a palotához történő csatolásával nagy területű, de szabályozatlan elrendezésű együttes jön létre. I. Nagy Lajos király palotája helyén, a romjaiban ma is álló épületeket a király leánya, Mária királynő, majd társuralkodó és férje, Luxemburgi Zsigmond (1368-1437), magyar-német-cseh király, német-római császár építtetik a XIV. század végén. A munka a XV. század első évtizedeiben fejeződik be, amikor Zsigmond udvarát Budára helyezi át. A palota fő díszai a gótikus stílusú dísz kutak, amelyeket a kiépített vízvezeték forrásvíz táplál. A középpudvaros, egyemeletes palota alatt borospince, földszintjén és az emelet keleti szárnyában a személyzet szállásai, hivatali helyiségek, az emelet nyugati szárnyában a király és a királynő lakosztályai. Az épület északi oldalához árnyékszékotorony és zárt díszkert csatlakozik. Később a keleti szárnyra egy második emeletet építenek, ebben Zsigmond második feleségének, Borbála királynénak lakosztályához fürdő és egy másik zárt kert épül, ekkor készül el a felső kert falikútja és a díszudvar emeletes loggiája egy másik díszes csorgókúttal.

A XV. században a királyok távolléte miatt, az elhanyagolt palotát nyári lakként I. Mátyás király rendbe hozatja reneszánsz szellemben, kétemeletesre bővíti a firenzei építész terve alapján. Első emeleten a király és királyné lakosztálya mellett egy hercegi lakosztályt létesítenek, a második emeletre az uralkodópár téli lakosztályai kerülnek, a palota termeit beboltozzák, ablakkereteket kicserélik, a belső udvarra, az egykori fogadások színhelyére boltozott folyosón lehet eljutni, két oldalán ülőfülkék sorakoznak, elválasztó pilléreiiken fáklyatartó lyukak nyomai láthatók, jobb oldali első az eredeti. A régészeti feltárás 15 m-es törmelék alól ássa ki az udvart, körülötte kerengő-loggia épül, az udvar közepére felállítják a reneszánsz Hercules kutat, a felső udvar Anjou-kori kútjának helyére az Oroszlános kutat építik fel. A visegrádi királyi palotának Mátyás korában 5 szökőkútja, csorgókútja van. Egy Zsigmond-kori falikút a palota homlokzata előtt, egy vörös márvány szökőkút a kert közepén állt. A három Mátyás-korban készült kút közül a késő gótikus Oroszlános kút a királyi magán kertben, a reneszánsz Múzsák kútja (csak néhány töredék ismeretes) a palota külső, nagy fogadóudvarában, a Hercules-kút a belső udvaron.

A hódoltság alatt a rommá vált épületet a XVIII. században lebontják, felkutatását - Oláh Miklós Hont vármegye főispánja, királyi helytartó, esztergomi érsek leírása alapján – Schulek János (1872-1948) építész-mérnök, Schulek Frigyes fia, kezdi el, megtalálja (1934.12.31.). Az udvar közepén álló kútra rábukkan (1941), megleli az összetört kúttálat és a vízköpő-figurát is (1942), a helyreállítási munkák elkezdődnek (1998). Az első tudományos igényű rekonstrukciós rajzot Szakál Ernő, a makettet Kovács György készíti el, a kutat (2000.10.05.) felavatják. A kút eredeti darabjai, a vízvezeték maradványok a kőtárban láthatók. A fellegvár kiállításai: A vártörténeti kiállítás, Rekonstruált makett-erődrendszer, Szent Korona történeti kiállítás, Panoptikum, Vadászati, halászati kiállítás.

A hódoltság alatt a rommá vált épületet a XVIII. században lebontják, felkutatását - Oláh Miklós Hont vármegye főispánja, királyi helytartó, esztergomi érsek leírása alapján – Schulek János (1872-1948) építész-mérnök, Schulek Frigyes fia, kezdi el, megtalálja (1934.12.31.). Az udvar közepén álló kútra rábukkan (1941), megleli az összetört kúttálat és a vízköpő-figurát is (1942), a helyreállítási munkák elkezdődnek (1998). Az első tudományos igényű rekonstrukciós rajzot Szakál Ernő, a makettet Kovács György készíti el, a kutat (2000.10.05.) felavatják. A kút eredeti darabjai, a vízvezeték maradványok a kőtárban láthatók.

A fellegvár kiállításai: A vártörténeti kiállítás, Rekonstruált makett-erődrendszer, Szent Korona történeti kiállítás, Panoptikum, Vadászati, halászati kiállítás.

Az élményeket lejegyezte: Györfiné Dr. Buzási Anna, a krónikás

Az Egyesület működésének és kulturális programjainak támogatói:

